

ződött, ahol első szerepe a *Hoffmann meséi*-ben *Spalanzani* volt. 1916-ban *Kassán* megülte 30 éves jubileumát, a »Cigány«-ban. Főbb szerepei: Rip, Henry márk, Ollendorff, Kancsukoff, Brogni (Zsidónő), Petur, Baracs Imre, Csikós stb. Első neje: *Zoltán* Olga, színésznő, sz. 1876-ban, *Nyitrán*, megh. 1902. márc. 7-én, *Araçon*. Színésznő lett 1894. márc. havában *Kárpáthy Gyöngynél*. — Második neje: *Szabó* Irma, színipályára lépett 1894. márc. 19-én, *Rakodczay* Pálnál. Leányuk: *Olga*, színésznő, megh. 1925. máj. 16-án, *Budapesten*. — (*Czakó* Pál színigazgató neje volt.)

Arman Károly, magyarországi származású német színész, sz. 1843. nov. 26-án, *Szobotiszen* (Nyitram.), megh. 1897-ben, Működött *Sopronban*, *Pozsonyban*, 1863-ban *Bécsben*, azután *Prágában*. 1890-ben a *Burgtheater* tagja lett.

Armand A. dr. Munkája: *A költő álma*. Operett 3 felv. Bem.: 1895. febr. 15. *Sopronban*, *Komjáthy* János színtársulatánál.

Ármány és szerelem, szomorújáték 5 felv. Irta: *Schiller* Frigyes (ford.: *Paulay* Ede). A német irodalomban nagyjelentőségű darab első színpadi előadása Frankfurtban volt, 1784. ápr. 13-án. Korszakos magyarországi bemutatóinak dátumai ezek: *Pozsony*: 1785. máj. 7. *Pest*: 1786. febr. 11. (németül adták mindkét helyen), *Buda*: 1786. jun. 22. (németül), *Nagyszében*: 1788. dec. 20. (németül), *Pest*: 1795. márc. 13. (magyarul), *Brassó*: 1795. dec. 5. (németül), *Kolozsvár*: 1804. febr. 25. (magyarul), *Marosvásárhely*: 1806. máj. 31. (magyarul) és *Debrecen*: 1811. márc. 27. (magyarul). A mi Nemzeti Színházunkban is nagy és fényes multja van *Schiller* szomorújátékának. 1843. okt. 16-án mutatták be először *Szenvey* fordításában. (Előbb azonban Budán is játszották 1834. máj. 10-én, *Vass* István fordításában. (Fordította még *Puky* József [L. o.] is).

Az 1843-iki premieren *Lendvayné* játszotta *Miller* Lujzát, *Lendvay* Ferdinándot, *Laborfalvi* Róza Lady Milfordot, *Szentpétery* és *Kovácsné*, a *Miller*-párt, *Uvárhelyi* az öreg *Waltert*, *Szerdahelyi* és *Fáncsy* pedig a két intrikust: *Kalbot*

és *Wurmot*. 1855. júniusában volt az öt-felvonásos szomorújáték első reprize. Ekkor már *Bulyovszkyné* volt *Lujza*, *Feleky* Ferdinánd, *Egressy* Gábor az öreg *Walter*, *László*, illetve *Tóth* a két intrikus és *Horváth* Teréz *Millerné*. 1868. szeptember 4-én, a második felújításon csak *Jókainé* *Laborfalvi* Róza tartotta már meg szerepét, a többi szerepben csupa új személyesítő lépett fel: *Felekyné* mint *Lujza*, ifj. *Lenávy* mint *Ferdinánd*, *Feleky* mint *Walter*, *Benedek* mint *Wurm*, *Szigeti* József mint *Miller* és *Szathmáryné* mint *Millerné*. Tíz évvel később, 1878. szept. 4-én már *P. Márkus* *Emilia* volt *Lujza*, *Jászai* *Mari* *Lady* *Milford*, *Nagy* *Imre* *Ferdinánd*, *Vizváry* és *Bercsényi* a két intrikus.

1878. április elsején játszották először a darabot *Paulay* Ede új fordításában. Ekkor *Csillag* Teréz személyesítette *Lujzát*, *Helvey* *Laura* *Lady* *Milfordot*, *Egressy* Ákos *Waltert* és *Gyenes* *László* *Wurmot*. 1885. jan. 19-én ismét néhány új szereplő mutatkozott be a híres darabban: *Török* *Irma* mint *Lujza*, *Somló* *Sándor* mint *Ferdinánd*, *Bakó* *László* mint *Walter*, *Náday* mint *Kalb*, *Vizváry* mint *Miller* és *Györgyné* mint *Millerné*. 1900. jan. 9-én *Molnár* *Rózsi* vette át *Lujza* szerepét, *Hettyey* *Aranka* a *ladyt* és *Beregi* *Oszkár* *Ferdinándot*. 1912. nov. 30. *Váradi* *Aranka* mutatkozott be *Lujza* szerepében; *Dezső* *József* és *Ivánfi* *Jenő* volt a két intrikus, s *Szacsay* *Imre* és *Kiss* *Irén* a *Miller*-pár. 1919. jún. 9-én, az utolsó reprizen pedig *Kürthy* *György* és *Kürti* *József* voltak az új szereplők: az egyik *Kalbot*, a másik *Millert* alakította. Felújították 1928. márc. 17-én, ezzel a szereposztással: *Walter*, miniszterelnök: *Palágyi* *Lajos*, *Ferdinand*, a fia, órnagy: *Abonyi* *Géza*, *Kalb*, főudvarmester: *Náday* *Béla*, *Lady* *Milford*: *Cs. Aczél* *Ilona*, *Wurm*, a miniszterelnök titkárja: *Nagy* *Adorján*, *Miller*, zenész: *Horváth* *Jenő*, *Millerné*: *Vizváry* *M.*, *Lujza*, a leányuk: *Ághy* *Erzsi*.

E drámát operává átdolgozta *Verdi* *Giuseppe*, — a *Nemzeti Színház* 1851. év május hó 30-án mutatta be — kevés sikerrel, mert mindössze négyszer került színre. (Szövegét írta: *Cammàraro* *Salvadore*.) Eredeti címe »*Miller Luisak*